

## **SELÇUKLU DÖNEMİ ÇİNİ TEZYİNATI ( KONYA SIRÇALI MEDRESE ÖRNEĞİ)**

### *SELJUKIAN PERIOD TILE ORNAMENTS (KONYA SIRÇALI MADRASAH)*

**Öğr. Gör. Dr. Duygu İLKHAN SÖYLEMEZ**

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, duyguilkhan@gmail.com,  
Konya/Türkiye

### **ÖZ**

Anadolu Selçuklu Devleti, tarihimizin en dikkate değer dönemlerinden birine damgasını vurmuştur. Bu dönemde, Anadolu'nun her tarafı kervansaray cami, medrese, hamam gibi pek çok yapı imar edilmiştir. Bu yapılarda da çini başlıca süsleme unsuru olmuştur. Çini eyvanlarda, pencere alınlıklarında, kubbede, kubbeye geçiş elemanlarında, taşıyıcı elemanlardan sıkça karşımıza çıkar. Bazen, geometrik, bitkisel gazi şeklinde bazen de girift kompozisyonlar yüzeyi bezemektedir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olan Konya, Selçuklu Devletinin yıkılışına kadar önemini korumuş; buna bağlı olarak ta şehir ve çevresinde birçok eser inşa edilmiştir. Konya merkezde şu anda üç önemli medrese ayakta olup müze olarak hizmet vermektedir. Bu çalışmada mezar taşları müzesi olarak kullanılan Sırçalı Medrese'nin çini süslemeleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

**Anahtar Kelimeler :** Çini, Selçuklu, Anadolu Selçuklu, sanat tarihi

### **ABSTRACT**

Anatolia Seljukian State left its mark on one of the most significant periods of our history. In this period, all over the Anatolia was furnished with many kinds of structures like, caravansary, mosque, madrasah, Turkish bath. Tile art was the primary ornamentation element over those structures. Tile art has been used frequently at iwans, windows frontals, domes, conjunction elements to the dome, carrier elements. It decorates the surfaces sometimes geometrically, planted based sometimes mixtured compositions. The capital city of Anatolia Seljukian State, Konya protected its importance up to collapsing of Seljukian state; therefore many works have been built in the city and around. Now, three pieces important madrasah still exist in the center of Konya and they give service as museum. In this study, you find detailed information about tile decoration of Sırçalı Madrasah that has been used as gravestones museum.

**Key Words:** Tile art, Seljukian, Anatolian Seljuki, Art history

## **1. GİRİŞ**

Anadolu Selçuklu dönemi, tarihimizin en dikkate değer dönemlerinden birine damgasını vurmuştur. Avrupa bu dönemde Ortaçağın durgunluğunu yaşarken, Anadolu Selçukluları pek çok konuda tarihin en parlak döneminde bulunarak Ortaçağ Avrupa'sını etkilemiştir

Bu dönemde Anadolu'nun her tarafı kervansaraylarla, cami, medrese, han, hamam gibi yapılarla donatılmış imar edilmişti. Bu yapılarda çini başlıca süsleme unsuru olmaktadır. Çini, eyvanlarda, pencere alınlıklarında, kubbede, kubbeye geçiş elemanlarında, taşıyıcı elemanlarda sıkça karşımıza çıkar. Bazen geometrik, bitkisel yazı şeklinde bazen de grift bir kompozisyonla yüzeyleri bezemektedir (Yetkin, 1993:329).

Selçuklular devri çini sanatında desen kompozisyonları geometrik bir sisteme de dayanır. Çok zengin geometrik kompozisyonların başlıcaları; geçmeli dekorlar, birbirini kesen altıgen şeritleri, yıldız ve örgülü geçme dekorlardır. Mavi rengin çokluğu ve hakimiyeti her anıtta hissedilir. Geometrik kompozisyonlarla birlikte palmetler, rumiler, lotus çiçekleri ve spiral kıvrım dalları mozaik tekniğin bitkisel dekorlarını oluştururlar(Kerametli, 1973:11-20).

Anadolu'daki Selçuklu dönemi yapılarının yoğun olduğu bölgelere bakıldığında çini malzemenin mimaride en zengin kullanıldığı merkez Konya ve çevresi olduğu ortaya çıkar.

Ortaçağ Anadolu'sunda ayrı bir yeri ve değeri olan Konya, Türk İslam tarihinde her zaman önemini korumuş, 1076'dan başlayarak Selçukluların sonuna kadar onlara başkentlik yapmıştır. Buna bağlı olarak döneminin en önemli bilim, kültür ve sanat merkezi olan bu belde, aynı zamanda Anadolu'nun ticaret ve sosyal hayatını da yönlendiren bir istasyon durumuna gelmiştir.

Konya Ota Asya'dan kitleler halinde Anadolu'ya göç eden Türklerin ilk durağı olması nedeniyle de ustaların, sanatkarların inşa ettikleri cami, medrese, saray, kervansaray, türbe v.b. gibi yapılarla halı, kilim, ahşap, çini vs. gibi –ister serbest, ister mimariye bağlı olsun- süsleme ve el sanatlarının gelenekçi bir tutum içinde uygulandığı bir merkez olmuştur. tabii ki başşehir olmasının avantajı burada önemli rol oynamaktadır. Özellikle mimariye bağlı olarak yapıların içinde ve dışında kaçınılmaz bir tamamlayıcı eleman olan çini, renk, teknik, biçim ve desenlerine göre uygulama alanı bulmuştur(Erdemir, 1989:60).

## 2. SIRÇALI MEDRESE

Medresenin ana giriş kapısındaki yazıtta göre Alaaddin Keykubat'ın I. Oğlu Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Bedrettin Muslih medreseyi yaptırmıştır. Bedreddin Muslih Selçuklu devirinin seçkin kişilerindendi. 1242 yılında mimar Tus'lu Mehmed'e yaptırılmıştır.

Konya'nın ve Anadolu'nun önemli medreselerinden biri olan Sırçalı Medrese, açık medreseler grubu içinde iki veya tek eyvanlı şemaya bağlı iki katlı bir medresedir(Sözen, 1970:160).



**Resim 1:** Sırçalı Medrese Genel Görünüm

Süslü taş oymalı kapıdan boş bir avluya girince medreseye neden Sırçalı dediği rengârenk Türk Selçuk çinilerinden anlaşılıyor. Yapı tamamen mozaik dediğimiz parçalı ve oymalı çinilerle süslüdür(Sözer, 1949:21-23).

Medresenin sağ tarafında türbe, solda ise beşik tonozlu medrese hücresi yer alır. Bunların gerisinde üst katlara ulaşan merdivenler ve başka hizmet mekanları yer alır. Giriş eyvanı beşik tonoz örtülü olup, büyükçe bir kemerli avluya açılmaktadır. Avlu güney, kuzey ve doğu taraflarından revaklarla çevrilmiştir. Avlunun güney ve kuzeyinde üzeri beşik tonozlu dörder talebe hücresi vardır. Üst kattakilerle birlikte on altı tane talebe hücresi birer kapı ile avluya açılır.

### 2.1. Çini Tezyinatın Bulunduğu Yerler

#### 2.1.1. Giriş Eyvanı

Kapı açıklığından giriş eyvanına açılır. Türbe giriş kapısının üstündeki tonozun iç yüzü, sırlı tuğlalarla tezyin edilmiştir. Patlıcan moru renginde kalın bir çizginin çerçevelediği bu panoda, sırsız tuğlalar yatay, sırlı tuğlalarda dikey olarak istiflenmiştir. Sırlı tuğlalar bir tuğla kalınlığı kadar kaydırılarak kademe kademe yükseltilmektedir. 45°lik açı yaparak çapraz eksenlerle yerleştirilen tuğlalar, 90oluk kırılma yaparak kompozisyonu oluşturmaktadır.



**Resim 2:** Sırçalı Medrese İçeriden Genel Görünüm

Panonun ortasında patlıcan morlu sırlı tuğlalarla eşkenar dörtgen, etrafında da firuze sırlı tuğlalarla köşeli kûfi “Ali” yazıları yerleştirilmiştir. Söz konusu şekiller birbirinin boşluğunu doldurarak tekrar etmektedir. Tuğlaların arasındaki beyaz derz, kompozisyona ayrı bir renk ve görünüm kazandırmaktadır. Panodaki sırlı tuğlalarda yer yer dökülmeler olmuştur.

“Ali” yazılarının alt tarafındaki dar bir silmede firuze zemin üzerine patlıcan moru eşkenar dörtgenler birbirinin boşluğunu dolduracak şekilde sıralanmaktadır. Ortada tam, altta ve üstte yarım yerleştirilen eşkenar dörtgenler bordürü, mozaik çini tekniğinde yapılmıştır(Şimşir, 1990:22-23).



**Resim 3:** Giriş eyvanındaki çini pano

Tonozun avluya bakan köşe dolguları, çapraz eksenlerde sıralanan altı kollu yıldızlarla benzenmiştir. Altıgen merkezden çıkarak fırıldak şekilde meyillenen yıldızların kolları da aynı şekilde meyilli kesilmiştir.

Eyvanın tonoz örtüsü hizasında alt panonun çinileri iyi durumdadır. Revak ayağıyla tonoz kavsi arasında kalan bu yatık dikdörtgen yüzeyde firuze renkli sırlı tuğlalar dikine ve kaydırmalı olarak dizilmek suretiyle yan yana iki büyük “gamalı haç” şeklinde dört kollu “çarkıfelek” motifi meydana getirirler. Aradaki boşluklarla kolların arasındaki dikey kareler mor renkli olup bazılarının içi firuze çinileriyle doldurulmuş, diğerleri boş bırakılmıştır. Tonozdaki gibi burada da ana örgü malzemesi olan tuğlanın tabii görünüşü üçüncü bir renk olarak dekorasyona katılmıştır. Hepsinde de dikkat çeken husus tuğlaların yan ince yüzlerinin değerlendirilmiş olmasıdır. Sırsız sade tuğlalar yatay, renkli olanlar dikey örülmüşlerdir. Sırlı olanlar 45oluk çapraz eksenlerde kısa kenar uzunlukları kadar kaydırılarak üst üste sıralanırken, 90oluk dikey kırılmalarla geometrik şekiller oluştururlar.



**Resim 4:** Tonzun avluya bakan köşe dolguları

Dikdörtgen panonun üzerine oturan eyvan halini alan bir örtü yer almaktadır. Kaburganın ön ve meyilli yan yüzünde firuze ve mor renkli çinilerden kesilmiş iki rumi dal ve yaprakları ritmik kıvrımlar halinde altlı-üstlü ters istikamette birbirine dolanırken diğer yüzünde yenilenmeden dolayı herhangi bir süsleme mevcut değildir.

Yan boşluklardan dıştaki yüzey geometrik kompozisyonludur. Firuze ince şeritlerle çerçevelenen geniş bordürün içi, yatay konuş firuze çinilerle, patlıcan moru dikey parçaların kaydırmalı olarak dizilmesiyle teşekkül eden baklava dilimleriyle bezelidir. İçteki daha geniş olan kısımda iç içe geçmiş yarım altıgenler birbirinin boşluğunu dolduracak şekilde karşılıklı sıralanırlar. İçte mor, dışta firuze çinilerden kesilen altıgenlerin parçaları arasında geniş derz boşlukları bırakılarak zemin rengi kalın bir kontur çizgisi halinde dekorasyona katılmıştır.

Bu yüzeyin arka cephe ile birleştiği köşe boşluğu mukarnas dolguludur. Üst tarafı yenilediği için bütünü göremediğimiz bu boşluktaki mukarnas hücreleri yan yana sıralanarak bütün yüzeyi kaplayacak şekilde yerleştirilmişlerdir. Ancak iki sırası sağlam kalabilen hücrelerin içlerinde; araları firuze dairelerle doldurulmuş yan yana sıralanan ters konmuş mor renkli “V” motifleri –i etrafı ikizkenar dörtgenlerle çevrilenmiş altı kollu mor yıldızlar, çapraz dizilmiş firuze altıgenlerin arasında küçük mor parçalar, altı kollu yıldızlarla aralarında oluşan papyon görümlü üçgenler, sırt-sırt ters-düz konmuş mor ve firuze renkli kelebek şeklindeki kompozisyonlar, firuze altıgenlerin arasında kalan mor renkli üçgenler, ters-düz sıralanan iki renkli üçgenlerle, bunların tepe üstü tek renkteki (mor) alternatif parçaların yan yana mozaik tekniğinde kesilerek yüz yüze monte edildiği dikkat çeker(Erdemir, 2002:55-57).

### 2.1.2. Revaklar Ve Avlu Cephesi

Medresenin dikdörtgen avlusu kuzey, güney ve doğu tarafından revaklarla çevrilmiştir. Talebe hücrelerine adeta dar koridor şekline yapılan revaklar, Tus’lu Mimar Mehmed’in henüz İran’daki mimari geleneklerden sıyrılmadığını göstermektedir. Çünkü İran’da ayaklar, Anadolu’da ise sütunlar kullanılarak daha ferah mekânlar elde edilmiştir. Avlunun revaklarından çoğu tahrip olmuştur. Sadece kuzeydoğu taraftaki ayaklar günümüze kadar ulaşabilmiştir. Kalın ayakların daha ağır görünümü köşelerde yuvarlak sütuncelerle ve çini tezyinatla hafifletilmiştir. Kuzeydoğudaki eyvan kemerinin oturduğu ayaktaki çinilerin büyük bir bölümünün dökülmesine rağmen kullanılan motifler hakkında ipuçları vermektedir. Köşelerdeki sütuncelerde firuze zemin üzerine patlıcan moru küçük çini birimler zikzak şekilleri meydana getirmektedir. Sütuncenin bitişiğindeki dar bir şeritte firuze rengi kırık çizgilerle meydana gelen geometrik bordür boydan boya uzanmaktadır. Çizgilerin arasındaki paftalar mor parçalarla doldurulmuştur. Ayağın pahlı köşesinde firuze ve lacivert iki ruminin birbirine geçmesinden oluşan bitkisel bir bordürün varlığı, kalan izlerden

anlaşılmaktadır. Geniş bordürde firuze ve patlıcan moru renkli geometrik kompozisyonun az bir parçası kalmıştır. Kuzeydoğu köşedeki “L” şeklindeki ayakta da benzer bordürlerin yer aldığı gözlenmektedir(Şimşir, 1990:25).



**Resim 5:** Revaklar ve Avlu cephesinden çini tezyinatı

### 2.1.3. Eyvan Kemerli Cephesi

Batıdaki ana eyvan geniş bir sivri kemerle avluya açılmaktadır. Ön cephe eyvan kemerinden yarım metre kadar taşını yapılmaktadır. Kemerin etrafı hafif kavislenen yazı bordürüyle kuşatılmıştır. Zemini iç içe helezonik kıvrımlar yapan firuze renkli çinilerden kesilmiş ince dal ve yapraklarla bezelidir. Sülüs yazı ise patlıcan moru ile renklendirilmiştir. Kemerin sağ tarafından başlayarak yukarı doğru devam eden yazı kuşağı üst tarafı katedip sol ayakta tamamlanmaktadır. Ancak yukarısının dökülmüş olmasından dolayı tamamını izlemek mümkün değildir. Burada “Tevekkeltü Alellah” ve “Besmele”den sonra Fetih Suresinin 1, 4, ve 5. ayetinin bir kısmı yer almaktadır.



**Resim 6:** Eyvan görünüm

İçten tek, dıştan iki sıra taş gibi dizilmiş firuze ve mor renkli kare çinilerle kaplı kaval silmelerle sınırlanan yazılı kemerin ayakları bir ara panodan sonra köşelerdeki sütuncelerle bitişindeki panoya basmaktadır. Sütuncelerin alt tarafları dikdörtgen çinilerle kaplıdır. Sütunce ile yanındaki bir pano bir sekiye otururken, yan cephelerdeki diğer bordürler biraz daha aşağıya inmektedir. Sütunce ile aynı yükseklikte olan panonun içinde değişik yönlere kırılan firuze renkli şeritlerin geçmesiyle gelişen karmaşık geometride aralarda beşgen, yıldız, sekizgen ve poligonal şekiller teşekkül etmiştir.

Zemin rengi manganez morudur. Kemer ayağıyla bunlar arasında kalan ve ikisinin genişliğinde olan enine dikdörtgen pano adeta sütunceye başlık teşkil eder gibidir. Her iki taraftaki panoların yüzünde kufi yazıyla “El-Mülkilillah” (Mülk Allah’ındır) ibaresi okunmaktadır. Harfler alttan ve üstten birbirinin boşluğunu dolduracak şekilde iki defa yazılmıştır. Bir nevi “Musenna” yazı olarak kabul edilen bu düzenlemenin Osmanlı dönemindeki “aynalı”(simetrik) yazının başlangıcın teşkil eden ilk örneklerde birisi olduğu ileri sürülmektedir. Firuze renkli harflerin arasına patlıcan moru Rumiler serpiştirilmiştir. Eyvanın köşesinde içeri doğru meyillenen bordür aynı zamanda ön cephe ile tonoz kemerinin iç yüzünü birbirinden ayırmaktadır. İçindeki süslemede karşılıklı genişleyip birleşerek ritmik kıvrımlar yapan rumi sap ve yapraklar birleşme yerlerinde düğme yapıp bir palmete bağlanırken, aynı düzendeki bir diğeri ve öncekinin boşluğunu doldurarak devam etmektedir. Çinilerde kullanılan renk firuze ve laciverttir.

Eyvan cephesini dıştan bir yazı bordürü çerçevelemektedir. Kemerini kuşatan bordürden biraz daha geniş tutulmuş, aynı şekilde kıvrım dal ve Rumilerle bezeli zemine çok güzel bir sülüs yazı yazılmıştır. Motif ve yazılar diğerinden biraz daha kalındır. Öncekinin aksine burada motifler mor, yazılar firuze çinilerden kesilmiş, harflerin Zülfeleri yerine Rumiler eklenmiştir. Sağdan “Besmele” ile başlayarak bütün eyvan cephesini dolaştıktan sonra sol altta tamamlanan yazıda Bakara Suresinin 284. ve 286. ayetleri yer almaktadır. Üt tarafının yok olması nedeniyle yazının bütününü takip etmek mümkün değildir(Erdemir, 2002:63-66). Ana eyvanın bitişindeki kubbeli odaların avluya açılan pencerelerinin üzerindeki geniş bir pano, geometrik kompozisyonla doldurulmuştur. Büyük bir kısmı dökülmüş olan bu panoda, firuze renkli çizgilerin ortasında kalan paftalar mor renklidir. Kırık çizgilerden oluşan merkezdeki on iki kenarlı kapalı şeklin kollarının uzatılmasıyla stilize kelebeğe benzer. Simetri ekseninin dört tarafında yarım ongenler bu kapalı şekillere geçme yapmaktadır. Bunların hepsi dikey eksene yerleştirilen, kırılma açıları birbirine eşit, kırık iki çizginin kesişmesiyle kompozisyon meydana gelmektedir(Şimşir, 1990:27).

Sivri kemerli pencerelerin üzerinde istiflenmiş örgülü-geçmeli bir yazı panosu dikkati çeker. Kareye yakın enine dikdörtgen panoda firuze ve lacivert çinilerden kesilmiş geçmeli kufi yazıyla “Eş Şükrülillah”(Şükür Allah İçindir.) ve “El Azametülillah”(Büyüklik Allah’a Mahsustur.) ibareleri yer almaktadır. Kufi yazı, örgülü-geçmeli bölümün 1/3’ü kadardır. İkili gruplar oluşturan geçmelerden lacivertleri çerçeveleyen firuze şeritler dik çizgilerle alttaki harflere bağlanırlar. Harflerin uçları rumi, boşluklar palmet, yıldız ve zincir halkalarıyla bezelidir. Köşelikler ise firuze renkli tam ve yarım altıgen şeritlerin kesişmesiyle doldurulmuştur(Erdemir, 2002:77).

#### 2.1.4. Eyvan Duvarları Ve Tonozu

Kare planlı ana eyvanın duvarları ve tonozu, sırlı tuğla, çini mozaik ve plaka çinilerle kaplanmıştır. Giriş eyvanında olduğu gibi hafif içbükey kavislenen firuze ve mor renkli çinilerden kesilmiş parçaların kilim deseni şeklinde dizildiği ince bir şerit ve üstündeki lacivert-firuze renkli kare çinilerin dama taşı gibi nöbetleşe sıralandığı ikinci bir şeritle sınırlanmıştır. Bunlarında üstünde bütün tonoz yüzeyini dolaşan ve panoları ayıran mor çinili ince bir rumi bordür dikkati çekmektedir.

Tonozun yan yüzleri iç bölüme ayrılmış, daha geniş olan ortadaki esas tutulmuştur. Bütün yüzeyi kaplayan bu pano ön ve arkadan aynı genişlikte ve simetrik sayılacak enli iki bordürle sınırlanmaktadır. Tuğladan profilli silmelerle orda bölümden ayrılırlar. Bu geniş yüzeye daha ince bitkisel bir bordür yukarı doğru devam ederken yanlarda dikey, aralarda kırılmalar yaparak altlı-üstlü geçmelerle geometrik panolar meydana getirmektedir. Beşgen, normal ve kenarları uzatılmış altıgen şeklindeki panoları çevreleyen ve mor çinilerle konturlanan bitkisel bordürde “S” kıvrımlı iki rumi karşılıklı birbirine dolanarak ters istikametlere yönelirler. Firuze ve mor renkli Rumilerin kesişme aralarına monte edilen küçük yuvarlak çini parçalarla daha estetik bir görünüm sağlanmıştır. Zemindeki tuğlanın tabii rengi ayrı bir fon oluşturmaktadır.

Altta tabanı düz kesilmiş beşgen panonun içinde, uzun kenarları dışa doğru hafif kırılarak altıgene dönüşen dikdörtgenler bir çember ekseninde birbirlerine halkalanarak kapalı bir geometri oluştururken merkezlerde de altı kollu yıldızlar meydana getirirler.

Bir sonraki eşit kenarlı altıgenin içinde ise dıştakinin biraz daha küçültülmüş örnekleri köşelerinden birbirine geçerek merkezde yine altı kollu yıldız oluştururlar.

Üstteki kenarları uzatılmış altıgen panonun içindeki kompozisyon da benzer şekilde düzenlenmiştir. Dikey ve çapraz eksenlere sıralanan iç içe altıgenin alternatif halkalanmasıyla merkez altı kollu yıldız teşekkül etmiştir. Bunlar her üç panoda da kendi içlerinde birbirlerine ilmeklenerek sonsuza kadar devam ederler. Motifler firuze, zemin dolgusu mor çinilerden kesilmiştir.

Panoların çerçevesiyle geçmeli bitkisel bordürün dışında kalan üçgen satırlar firuze çinilerle konturlanmıştır. Üçgenlerin içi mor renkli üç dallı birer rumi ile bezelidir(Erdemir, 2002:67-68).

Medresenin ana eyvanının arka duvarındaki sivri kemerli yazı kuşağında Selçuklu sülüsü ile “Besmele” ve “Ayete'l Kürsi” yazısı yer almaktadır. Üst tarafı dökülmüştür. Mor yazıların zemini firuze renkli helezonik kıvrım dallardan çıkan rumi ve palmet motifleriyle doldurulmuştur.

Yazı kuşağının iç tarafı, firuze ve mor rumi-palmet bordürüyle çerçevelenmiştir. Dıştan da lotüs-palmet ve rumi motifleriyle sınırlandırılmıştır. Her iki bordür de merkez yaparak enine gelişmektedir.

Eyvan arka tarafındaki geniş panoda altı kollu büyük yıldız ve altı köşeli yıldızlardan oluşan geometrik kompozisyon dengeli bir şekilde yüzeye uygulanmıştır. Yatay, dikey ve çapraz eksenlere yerleştirilerek 45lik açı yapan büyük yıldızın kollarında birbirini takip eden iki gamalı haç yerleştirilmiştir. Dörtlü grup halinde dizilen büyük yıldızların ortasındaki alan sekiz köşeli küçük yıldızlarla doldurulmuştur. Büyük ve küçük yıldızların merkezinde iç içe sekiz köşeli yıldızlar ortaya çıkmaktadır. Mozaik tekniğinin uygulandığı yüzeyde çizgiler firuze, paftalar patlıcan moru ile renklendirilmiştir. Panonun kenarlarındaki sekiz köşeli yıldızlar, kompozisyonun gereği olarak yarım yerleştirilmiştir(Şimşir, 1990:30).

Eyvanın solundaki duvarın tam ortasında mihrap yer almaktadır. Nişin etrafı dıştan iki bordürle çerçevelenmiştir. Dışta yazılı olanın tamamına yakını dökülmüştür. Eski fotoğraflarda burada firuze zemin üstüne lacivert renkli çinilerden kesilmiş Selçuklu sülüsü ile “Besmele” ve “Al-i İmran” Suresinin 18. ve 19. ayetleri yazılmıştır. Zeminde rumi dal ve yapraklarla palmetlerin izleri seçilebilmektedir.



**Resim 7:** Sırçalı Medrese Eyvan içindeki Mihrap

İkinci bordür köşenin pahlanmasıyla nişine doğru meyletmektedir. Firuze şeritlere konturlanan bordürün içine mor ve firuze palmetler altı-üstü birbirinin boşluğunu doldurarak dizilmişlerdir. Enine merkez yaparak gelişen palmetler saplarla birbirine bağlanırlar.

Niş derinliğinin dış köşelerinde bulunan zar başlıklı silindirik sütunceler tamamen dökülmüş olsalar da yuva boşlukları belli olmaktadır. Bunlara oturan kavsara kemeri kenarlardan dışa doğru dilimlenerek yukarı doğru daralmakta ve bir tepelikle tamamlanmaktadır.

Köşelikler çapraz eksenlerde sıralanan altı kollu fırıldak motifleriyle bezelidir. Belli aralıklarla yerleştirilen bu motiflerin kolları ince ikizkenar dikdörtgenler halinde kesilmiştir. Ara boşluklarda da yine bu motifler kollarla birbirlerine bağlanarak ikişer gruplar halinde fakat yarım olarak tekrarlanmıştır. Zemin firuze, motifler patlıcan moru rengindedir. Kavsarının içi beş mukarnas sırasıyla örtülüdür. Alttaki iki sıra ile tepedeki kısmen orijinal kalabilmiş, aradakilerin çinileri dökülmüştür. Sıralar alttan yukarı doğru gittikçe derinleşirler. Derin olmayan alt sırada hücreler dar ve geniş olarak yan yana dizilmişlerdir. Üsttekiler birbirine yakın ölçüdedir. Firuze çinilerle konturlanan yuvalarda zengin bir dekorasyon dikkati çeker. Tepe hücredeki iç içe altıgenler girişteki mukarnas yuvaların tekrarı gibidir. Yanlarda, lacivert eşkenar dörtgenlerin aralarında firuze karelerle lacivert altıgenleri kuşatan firuze-mor papyonlar mukarnasları doldururken, aradaki kalabalık boşluklarda çapraz eksenlerde sıralanan altıgenler, ortaları daire dolgulu beşgenler, yatık düz papyonlar, tepeleriyle birleşen üçlü eşkenar dörtgenler, altı kollu yıldızların etrafını çeviren uzun kenarlı üçgen şeklinde kırılan dörtgenler, merkezdeki daireden dağılan gamalı haç motifleri, firuze, mor ve lacivert çinilerle ahenkli bir görünüş oluştururlar.

Sonuç olarak Sırçalı Medrese’de Türk mimarisinin en zengin elemanlarından olan ve çok kullanılan taş, tuğla ve çini olmak üzere üç çeşit süsleme göze çarpmaktadır. Bunlar birbiriyle uyum ve ahenk içinde kullanılmış mimariyi tamamlayarak ona ayrı bir zenginlik katmışlardır. Medresede çini malzeme, tuğlada olduğu gibi üç şekilde kullanım alanı bulmuştur. Birincisi, tuğlaların dışının kaplanması; ikincisi, düz plaka çiniler halinde, üçüncüsü küçük çini parçaların birleştirildiği mozaik tekniğiyle zengin bir tezyinat oluştururken medreseye de “Sırçalı” sıfatını kazandırmıştır (Erdemir, 2002: 128-133).

## KAYNAKÇA

Can KERAMETLİ, “Anadolu Selçuklu Devri Duvar Çinileri” Türkiyemiz, C.10, İstanbul 1973, s.11-20

Metin SÖZEN, Anadolu Medreseleri, C.1, İstanbul 1970,

Mihriban SÖZER, “Sırçalı Medrese Süslemeleri Hakkında” Arkitekt (1242), XIX, 1-2 (1949), s21-23

Şerare YETKİN, “Çini”, İslam Ansiklopedisi, C.8, İstanbul 1993, s.329-334.

Yaşar ERDEMİR, Sırçalı Medrese, Konya 2002.

Yaşar ERDEMİR, “Konya Selçuklu Yapılarındaki Çini Mihraplar” Antalya 3. Selçuklu Semineri Bildirileri (10-11 Şubat 1989), Antalya Valiliği Yayınları, İstanbul 1989,S.60-65.

Zekeriya ŞİMŞİR, Konya Selçuklu Medreseleri Çinilerinde Kullanılan Motifler, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 1990.